

OOSTENDSE HUISNAMEN

(1676 - 1705)

door J. COOPMAN

Waarheen men in het hedendaagse Oostende ook kijkt naar namen van cafés of hotels, bijna steeds wordt men geconfronteerd met een vreemde naam die in keurige letters op gevel of ramen prijkt. Mode? Geringschatting voor de eigen aard, gevolg van een lange kulturele winterslaap? Om het even, het is niet altijd zo geweest. Dikwijls moest ook de logische en typische straatbenaming eraan geloven. In diverse bronnen kan men een schat aan namen vinden die des te treffender zijn omwille van hun eenvoud want in vroegere eeuwen droegen gebouwen geen nummer, velen echter hadden een naam waaruit soms de straatnaam gegroeid is. In het behandelde notariaat verschijnen de eerste huisnummers in een akte van 14 april 1705.

Onderhavig artikel omvat een bescheiden poging om enkele van deze namen aan de vergetelheid te ontrukken.

DE BEER (1)

Was een brouwerij staande in de Kaaistraat, op de oostzijde, en toebehorende aan Balthazar Vignaulx. In het voorjaar van 1679 zit Christiaen Boogaerts op de bierkar met naast zich Pieter Heecke. Toen zij voorbij de deur van Frans Goetgebeur reden is dezès huisvrouw hen gevolgd tot omtrent de brouwerij waar zij « zonder reden » de voornoemde Heecke heeft uitgescholden voor « een kalen hond, schoelie, hoerenbeeste », liggende met haar arm op het venster van Anthoine Martyn wiens huis naast de brouwerij stond.

DE BELLEVEDERE (2)

Uit het verhaal dat hierna volgt blijkt dat deze herberg gelegen was ergens tussen de grote markt en de noordelijke vestingwal, waar ter hoogte van de Vlaanderen-/Louisastraat het « Bastion van de Belvedere » lag. Het gaat om een geschil tussen Pieter Mercier, controleur van de konvooischepen,

(1) IC 7 maart 1679.
Not 5/46, 10/130.

(2) IC 4 juli 1679.

en François Sneyders.

Op een vrijdagavond rond 9 uur begin juli 1679, klopte Mercier aan bij het huis van Sneyders en vroeg aan Margriete Dias, de meid, « of de jonge heer thuis was ». Ze liet hem binnen en ging Sneyders halen. Ofschoon deze reeds ontkleed was verscheen hij enkele ogenblikken daarna. Verder hoorde Margriete dat Mercier zei : « Laat ons wat gaan wandelen, wij zullen de juffrouwen ievers vinden ». Na samen eerst nog een glas wijn gedronken te hebben zijn beide vrienden vertrokken. Daags (?) daarna is Mercier « in grote compagnie » voorbij het huis van Sneyders gekomen en vroeg aan Margriete of haar meester nog kwaad was. Er was dus kennelijk ruzie ontstaan en inderdaad getuigt David Maes dat hij vrijdagavond aan tafel zat rond 10 uur, toen hij hoorde dat er vóór zijn huis gevochten werd. Buiten gekomen om de kemphanen te scheiden zag hij Sneyders gebogen zitten met getrokken degen en bloed aan zijn hand. Een andere getuige, Roland Delsart, begeleidde die bewuste avond een sergeant van het garnizoen tot aan diens logement. Vóór de deur zag hij een drietal personen met getrokken degen : Sneyders, Mercier en een derde die zich in de richting van het huis van de Gouverneur (gelegen op de hoek van de Vlaanderen-/Langestraat) terugtrok.

Uit verdere verklaringen valt op te maken dat onze vrienden samen met Anthone Carew, Ontvanger-Generaal van de konvooischepen, aan boord gegaan zijn van het fregat « Santa Maria » waar Sneyders enige kanonnen afgevuurd heeft. Men ziet het al gebeuren : nachtelijk kanongedonder, openvliegende ramen en deuren, verschrikte gezichten, geloop en geroep op straat, enige soldeniers van de wacht lopen stommelend over de bedauwde kasseien naar de kaai toe. Nee, het zal beslist niet in de smaak gevallen zijn van de plaatscommandant Don Luis d'Acosta. Tenslotte zijn onze boemelaars vertrokken in de richting van de Grote Markt « niet langs de straat lopende naar de Capucynen, maar langs een andere tot op de plaats tegenover de Bellevedere ».

DE BOURGOIGNIE (3)

Deze herberg gelegen op de Nieuwe- of Groentenmarkt werd bewoond door Jacob Janssens en zijn vrouw ten tijde dat er in 1681 de verkoop plaats greep door Gillis Savagie en Matthijs Gillis van hun huizen.

HET BRUGSCHE VRIJE (4)

Dit was een herberg of « hostelrye » gelegen op het Wapenplein tussen het stadhuis en het huis gelegen op de hoek van de Kapellestraat. Het gebouw werd op 1 oktober 1696 bij openbare verkoop aangekocht door Jan Sonné van Anthone Carew. In 1701 worden als eigenaars vermeld Jan Baptist Verhulst, gehuwd met Anthoinette Cornelis, weduwe van Jan Sonné. Anthoinette wordt in 1705 weer als weduwe vermeld en daar zij om een ons onbekende reden gevangen zit te Sluis, doet haar schoonzoon een onderzoek naar haar « ghestaethede ». Na aftrek van de schulden blijft er een batig saldo van fl. 1492. In 1709 wordt het gebouw door de stad aangekocht om de bouw van een ruimer stadhuis toe te laten.

(1) IC 24 september 1681 en 22 oktober 1683.

(4) Not 6/8a, 10/124, 12/285, 13/374.

D. FARASYN, *Belgische Steden in Reliëf*, Oostende, Uitgave Pro Civitate.

HET CASTEEL VAN DOUVRES (5)

Moet ongeveer gelegen hebben op de noordzijde van de huidige Pastoor Pypestraat, oostwaarts van de toenmalige Kaaipoort. In 1704 werd het bewoond door Pieter Du Trambé en was sedert 1697 eigendom van het echtpaar Willem Guevaert-Anthoinette Snoux.

DE CATTE (6)

Gelegen op de westzijde van de Cattestraete (huidige Vlaanderenstraat). Het werd bewoond door het echtpaar Jan Andries-Jacoba Scheynaert die het gekocht hadden van Thomas Hamilton. Op hun beurt verkopen zij het in 1705 aan Mary Catherine Van Nuys ; Jan Andries was een brouwer die ook nog grond bezat te Middelkerke. Vermoedelijk ligt de naam van dit huis aan de oorsprong van de straatnaam. Een andere opvatting zoekt de oorsprong van de naam in het feit dat tijdens de belegering in 1600-1604 deze straat binnen bereik lag van de vijandelijke schietstelling « De Catte » genaamd.

DE CLEENE BOURGOIGNIE (7)

Gelegen op de oostzijde van de Kaaistraat en hoort toe aan Olivier Scheure, vermeld in 1705.

CLEEN DUNKERCKE (8)

Op de noordzijde van de Ooststraat, gedeelte tussen Kerk- en Kaaistraat, vinden we dit huis. De eigenaars, voor 1/3 Adriane Van Damme (Dunne?), weduwe van Cornelis Evers, en voor 2/3 Mary Gaudenhooft, weduwe van Martinus Morette, die te Duinkerke woont. Wellicht heeft dit laatste feit invloed gehad op de naamgeving. In 1705 wordt het huis verkocht aan Jan Van Battel.

DE CLOCK (9)

Een pakhuis gelegen in de Langestraat naast het gebouw van de Admiraliteit, bewoond door Jan Rouws die er enige jaren brandewijn gestookt had. In 1693 werd hierover door Jan David een verklaring afgelegd.

DEN COONINCK VAN SWEEDEN (10)

Een herberg in 1705 uitgebaat door Maurice Roche en toebehorende aan Anna Janssen, weduwe van Jacob De Backer. Het was gelegen in de omgeving van de Kaaipoort.

DE CROONE (11)

Deze woonst met pakhuis was gelegen in de Kaaistraat en bestond reeds in 1669 toen het bewoond werd door Rogier Bauwens, en Renier Allaert, glasmaker, er acht kassen glas kwam kopen.

(5) Not 10/148.

(6) Not 12/208 - 13/313.

(7) Not 11/48 en 60.

(8) Not 12/201.

(9) Not 1/7 en 8

(10) Not 12/245, 13/413.

(11) IC 29 februari 1680.

HET DOBBEL CRUYS (12)

Een huis op de oostkant van de Kapellestraat gelegen, in 1705 toebehoorende aan Philippe Simoens.

DE DRAECKE (13)

Eigendom van Frans De Puydt. Is in 1702 belast met een hypotheek ten voordele van Jan Porret.

DE DRY BELLEN (14)

In 1705 werd dit huis op de westkant van de Kapellestraat, wegens het overlijden van Thomas Hamilton, bij successie toegekend aan Anna Isabella Hamilton. Thomas had het oorspronkelijk gekocht van Frans Pieters. Het erf liep met twee achterhuisjes uit in de Lijnbaanstraat, waarvan het ene bewoond werd door Philippe Coppens, het ander door Maerten David. Het hoofdgebouw, waarvan het erf ten noorden grensde aan « De Sterre », werd bewoond door Jan Lens.

DE DRY SLOTELS (15)

Wellicht maakt deze naam allusie op het stadswapen. Deze herberg werd uitgebaat door de weduwe van Cornelis Ritsegheer. In 1676 is Jan De Laere, pachter en collecteur van de wijnaccyse, in gezelschap van Anthone Du Can, gezworen pegelaar, en Pieter Blomme, officier van de baljuw, in hun respektieve hoedanigheid op officieel bezoek geweest en hebben er twee flessen nieuwe wijn in beslag genomen. De weduwe moet op zijn zachtst enigszins ontstemd geweest zijn want met behulp van haar meid heeft zij De Laere zijn mantel afgetrokken en geweigerd hem deze terug te geven. Deze zaak werd aanhangig gemaakt vóór de rechtbank van de stad. Ook in die tijd konden de cafébazinnen hun « man » staan !

DE DRY SWAENTIENS (16)

Het was een herberg met bolbaan. In 1698 eigendom van het echtpaar Jan Andries-Jacoba Scheynaert, gelegen op de westzijde van de Cattedestraat, in 1704 gepacht door Abraham Mulyer.

DE DRY VISCHKENS (17)

Deze herberg stond in 1677/78 aan de Oostmolenwal (huidige Visserskaai).

DEN DUC DE LORREYNE (18)

Gelegen op de westzijde van de Lijnbaanstraat, eigendom van het echtpaar Andries/Scheynaert en is in 1704 en 1705 verpacht aan Frans Victor.

DE FORTUYNE (19)

Een herberg in 1681 bewoond door Jan Cansmans. In 1703 vinden we Andries Hendrycx als uitbater.

(12) Not 13/319.

(13) Not 8/61.

(14) Not 13/319.

(15) IC 21 juni 1677.

(16) Not 5/76, 7/45, 10/73, 11/75 en 78.

(17) IC 19 januari 1678.

(18) Not 10/73, 11/58 en 13/363.

(19) IC 22 februari 1681.

Not 9/66, 68, 69 en 70.

Twee konvoofregatten brachten op 15 september 1703 twee gekaapte schepen binnen respectievelijk van Amsterdam en Hamburg. Deze schepen waren meer dan 24 uren voordien oorspronkelijk veroverd geworden door de Duinkerke kaper « La Bonaventure », kapitein Jacob Glasson, en hem naderhand ontnomen door een Engels oorlogsschip. Op zijn beurt werd de Engelsman gedwongen zijn prijzen af te staan aan onze fregatten. Beide bemanningen werden aanvankelijk ondergebracht in deze herberg in afwachting dat ze zouden gerepatriëerd worden. Loys Langhetee, reder van kapitein Glasson, meldt zich reeds op 17 september te Oostende aan om o.m. 1/3 part op te eisen als bergloon, zoals voorzien in de plakaten van Zijn Majesteit.

DE GLO(E)YENDE OVEN (20)

Een vermelding van 1704 en 1705 situeert dit gebouw in de huidige Madridstraat.

DE GOUDEN APPEL (21)

In 1678 werd deze hostelrye met bolbaan uitgebaat door het echtpaar Jacques Gryson-Margriete Van Troyen.

In 1681 wordt een herberg « Den Appel » vermeld gelegen bij de pomp aan de kaai, in 1704 bewoond door Frans Vermoortel.

DE GOUDEN ARENT (22)

Dit was een brouwerij gelegen in de Weststraat (huidige A. Buylstraat). Het werd door Willem Willems, een rijke brouwer, gekocht van Jan Porret. Willems is jong gestorven en in 1681 wordt zijn weduwe als welgestelde brouwerin vermeld.

DE GOUDEN BOLLE (23)

Een herberg gelegen op de noordzijde van Langestraat op een hoek, sedert 21 januari 1698 toebehorende aan Clara en Anna Andries. In 1705 was de weduwe van Jan Van Walschot uitbaatster.

HET GOUDEN HOOFT (24)

Op de noordzijde van de Weststraat gelegen. In 1704 in bezit van Adriaan Florens en bewoond door Pieter Carpentier. Voorheen eigendom van wijlen Maillaart Zoetaert, pastoor te Stalhille.

DE GOUDEN OSSE (25)

Een zoutkeet gelegen langs de zuidkant van de Weststraat, toebehorende aan het sterfhuys van de weduwe van Andries Dierycxen. In 1705 verkocht door Philips Dierycxen aan Niclais Quysen toen Pieter Mercier uitbater was. Het liep met zijn achterhuys uit in de St.-Sebastiaanstraat.

(20) Not 10/184 en 13/325.

(21) IC 26 mei 1678 en 24 april 1681.
Not 10/85.

(25) Not 10/175 en 12/244.

(22) IC 18 december 1680.

(23) Not 12/223.

(24) Not 10/77.

DE GOUDEN PEERE (26)

Geertruit Vincke, dienstmeid, en Jan Van der Cruyce, knecht, verklaarden dat zij in 1666 bij Adriaan Perex woonden en gezien hebben dat hij in de Kaaistraat het voornoemde huis heeft doen bouwen. Maerten Minnegheer, meester metsers, kreeg hiervoor 22 stuivers dagloon.

HET GULDEN VLIES (27)

Dit was in 1678 een herberg die in het oostelijk stadsgedeelte stond.

DE HALVE MAENE (28)

Een hoekhuis op de oostzijde van de Kaaistraat gelegen. In 1694 verkoopt Lenaart Linghelee zijn deel in dit huis, dat hij geërfd had van Adriane Osten, aan Pieter Clynckaert. In 1695 verkoopt Matheus Clynckaert eveneens zijn deel in dit huis aan Pieter.

DEN (HET) HERT (29)

Deze herberg met stallingen stond op de zuidkant van de Weststraat en werd in 1698 door Michiel Reuse verkocht aan de uitbater Gillis Feys.

HET HOEFYSER (30)

Stond op de noordkant van de Langestraat. Sedert 1698 in hun bezit, wordt het in 1705 door het echtpaar Joannes Priem-Catheryne Kieckens verkocht aan Françoise Block, weduwe van Cornelis Reuse.

HET HOF VAN PLAISANCE (31)

Dit wordt in 1705 als voormalige naam opgegeven van het huis dat toen toebehoorde aan Jan Rotsaert, baljuw van de stad (hoofd van politie). Het lag op de westzijde van de Karnemelkstraat (huidige Christinastraat).

DEN HULCK (32)

Een herberg op de westzijde van de Kaaistraat, in 1681 (?) en 1704 bewoond door Jan Van Ghindertaelen.

HET HUYS VAN OOSTENRYCK (33)

Vermeld als « huis van kosten » in 1698. Thomas Hendrycx is in 1703 de uitbater van deze herberg waar een gedeelte van twee gekaapte scheepsbemanningen gedetineerd werd (zie hoger onder « De Fortuyne »).

DEN KEYSER (34)

Vermeld als herberg in de Weststraat, vermoedelijk met stallingen, en bewoond door Guilliame Priemaert. Eigenaars zijn in 1698 Ferdinando Wynants en in 1705 Michiel Vignaulx.

(26) IC 10 maart 1679.

(27) IC 19 januari 1678.

(28) Not 2/9 en 3/53.

(29) Not 5/119 en 122.

(30) Not 11/59 en 13/375.

(31) Not 13/346.

(32) IC 6 september 1678, 21 november 1681.

Not 10/99.

(33) Not 5/117, 9/72 en 78.

(34) IC 29 juli 1680.

Not 5/76 en 12/231.

DEN LYNDENBOOM (HET LYNDENBOOMPJE) (35)

In 1693 vermeld als herberg in de Keiremelckstraete.

DE NAEME JEZUS (36)

Anna Dhaese is in 1704 eigenares en bewoonster van dit huis gelegen in de Langestraat.

DE ORAIGNIEBOOM (37)

Het pakhuis van dit gebouw liep uit in een zijstraat tussen de Kerkstraat en het klooster der Conceptionisten. Deze orde, ook Witte Nonnen genaamd, bewoonde een klooster op een hoek van de Witte Nonnenstraat en de Corte Peperstraete (nu Aartshertoginnenstraat), waar zij vanaf ongeveer 1681 hun intrek genomen hebben. Akte IC 22 februari 1681 situeert nog hun tehuis in de Langestraat.

DE PAPEGAEY (38)

Dit huis op de westzijde van de Kapellestraat wordt door het echtpaar Jan Vignaulx-Mary Van der Heyden in 1705 verkocht aan de bewoners, de juffrouwen Cornelie Daversyn en Therese Gallioots. In 1689 was het eigendom geworden van de weduwe van Jacob Van der Heyden, inmiddels ook overleden.

DE PEIRE (39)

Op de westkant van de Kaaistraat lopende met zijn pakhuis tot tegen de muur van het kerkhof. In 1696 wordt dit huis door Michiel Minne verkocht aan Jan De Wulf. Werd vermoedelijk ook « Gouden Peere » genaamd (zie aldaar).

DE PELLECAEN (40)

Deze herberg stond op de oostzijde van de Kerkstraat en kwam met het achterhuis uit op de Groentenmarkt. Wordt in 1700 door Maillaart Naesens in pacht gehouden van Frans Van den Berghe. Is in 1704 eigendom voor 1/2 en 1/6 van Judocus Ledoulx.

DE REUSE (41)

Wordt vermeld als « cantine » in 1679.

DE ROOSE (42)

Als herberg vermeld in 1694.

DE ROOSENCRANS (43)

In 1705 wordt dit huis gelegen op de oostkant van de Kapellestraat en komende uit het sterfhuys van Thomas Hamilton, bij successie toegewezen aan Joannes Hamilton. Het werd alsdan bewoond door kapitein Pauwels Bestenbustel die het bevel voerde op een konvoofregat.

(35) Not 1/7 en 13.

(36) Not 10/58.

(37) Not 11/44 — IC 22 februari 1681 — D. FARASYN, Op. cit.

(38) Not 13/387 en 391.

(39) Not 4/45.

(40) Not 1/17, 3/49, 6/3 en 47, 10/149 en 151 en een ongenummerde akte van 16 april 1697.

(41) IC 18 juli 1679.

HET SCHIPPERSHUYS (DE SCHIPPERSKAMER) (44)

Dit gildehuis van het ambacht der Vrije Schippers stond in de St.-Franciscusstraat recht tegenover de Dwarsstraat. Het omvatte o.m. een pakhuis, een kelder, een stal tegenover de achterpoort en een tuin met bomen en hagen. In 1694 eindigt de pacht van Dominicus Wybo die opgevolgd wordt door Jan Sonné. Wordt nog vermeld in 1704.

DEN SODT (45)

Joos De la Meere verpacht in 1705 dit huis, gelegen op de oostkant van de Kaaistraat, aan Lowys Sonné.

DE St.-CHRISTOFFEL (46)

In 1681 was Jan Cansmans « hostelrier » in deze herberg.

DE St.-HUBERTUS (47)

In 1704 was Jan Meulebeque eigenaar van dit huis gelegen op de oostzijde van de Christinastraat, gedeelte tussen de St.-Sebastiaanstraat en de zeedijk.

DE St.-PIETER (48)

De weduwe van Pieter De Vos is in 1696 eigenares van deze brouwerij gelegen op de westkant van de Karnemelkstraat, naast het huis van Don Domingo Antonio Falcon y Ulloa dat de hoek vormt met de Kerkhofstraat (huidige St.-Paulusstraat). De brouwerij wordt op 31 oktober 1698 aangekocht door Philippe Anthoine De Clercq.

DE St.-SEBASTIAEN (49)

Dit was een gildehuis gelegen in de gelijknamige straat waar in 1681 Daniel De Witte waard was. In 1696 krijgt hij van de eigenaar Dominicus Wybo drie maanden vooropzeg.

DE SONNE (50)

Stond in de Kaaistraat naast « De Halve Maene » en hoorde in 1694 toe aan Matheus De Moor.

DE STERRE (51)

Een herberg op de westzijde van de Kapellestraat/St.-Sebastiaanstraat en liep met zijn achterhuis uit in deze laatste, wordt reeds vermeld in 1678. Barbara Plancke koopt in 1705 dit huis van Jan Baptist De Raet. Het was toen bewoond door Jan Van de Roote. Op het einde van 1705 verkoopt zij het verder aan Philippe Antoine De Clercq. In die tijd stond de Kapellestraat bekend als « Sterrestraat » en « Oude Magazijnstraat ».

(42) Not 2/29.

(43) Not 13/319.

(44) IC 6 september 1678.
Not 2/80, 3/13, 10/206A en B.

(45) Not 11/42.

(46) IC 22 februari 1681.

(47) Not 10/121.

(48) Not 4/8, 8/67 en 74, 12/299, 13/330 en 13/358.

(49) IC 9, 16 en 17 september 1681.

Not 4/7.

(50) Not 2/9.

(51) IC 26 mei 1678, 26 maart en 21 november 1681.
Not 10/812, 12/227, 13/319, 397, 398.

DE SWAENE (52)

In 1704 wordt dit huis voor 1250 gulden verkocht door Henry De Waele aan Jacob Mus. Het stond op de zuidkant van de Dwarstraat.

DEN SWARTEN ARENT (53)

In 1704 vermeld als voormalige brouwerij die veranderd was in verschillende woonsten, eigenaar Cornelis Van Gheethem, voorheen van Jan Coussefer. Het stond op de westkant van de Schippersstraat achter de tuin van het Capucijnenklooster.

DEN SWARTEN LEEUW (54)

Anthone De Can verhuurde in 1700 deze herberg aan Amicus Van de Capelle. In 1680 getuigt Guilliame Van den Heede naast Pieter Steelandt in een geschil tussen Jan Neufville en zijn (stief?)moeder dat zij gezien hebben hoe in deze herberg Neufville twee tot drie maal door zijn moeder met een bierpot op het hoofd geslagen werd. In elk geval een doorslaand argument !

HET TINNEN PATTEEL (55)

In 1705 toebehorende aan het sterfhuis van Frans Verbeke en bewoond door Michiel Van den Abeele. Het stond ergens in de Kerkstraat.

DE WERELT (56)

Vermeld als brouwerij in 1681.

(52) Not 10/206A en B.

(53) Not 10/55.

(54) IC 9 augustus 1680.
Not 6/77.

(55) Not 13/413.

(56) IC 16 mei 1681.

BRONNEN

Rijksarchief Brugge, Registers Brugse Vrije Nr 17121 : « Informations Civiles » 1680-1681. (Gebruikte afkorting : IC + datum).

Rijksarchief Brugge, Notariaat Oostende, Van Caillie depot 1940, 1693-1705. (Gebruikte afkorting : Not boek .../akte...).